

הצעה לפתרון בחינת הבגרות בתנ"ך 70%

מועד חורף תשפ"א 2021

סמל שאלון 1261

הפתרון נכתב על ידי

עדי שטרן

מצוות מורי רשת החינוך אנקורי

המורים שפתרו את הבחינה מחכים לכם פה

www.ankori.co.il/ask

חלק א – בראשית

שאלה 1

סעיף א

1) שרה יזמה את גירוש הגר וישמעאל, "וַתֹּאמֶר לְאַבְרָהָם גֵּרֶשׁ הָאִמָּה הַזֹּאת וְאֶת-בְּנָהּ" והיא עשתה זאת משום שלא רצתה שישמעאל יהיה יורשו של אברהם אלא בנה יצחק -

"כִּי לֹא יִרְשׁ בֶּן-הָאִמָּה הַזֹּאת עִם בְּנֵי עִם יִצְחָק"

2) יוזמת הגירוש של שרה לא מצאה חן בעיני אברהם: "וַיִּרַע הַדָּבָר מְאֹד בְּעֵינֵי אַבְרָהָם עַל אִדֹּת בְּנֹו"א

סעיף ב

1) את הטענה על חוסר האחריות של אברהם כלפי הגר ניתן לבסס על כך שבעצם גירושם מהבית, למדבר, מקום שומם וחסר מקורות מים, הוא שולח אותם אל מותם "וַיִּקַּח-לָהֶם וְחֵמַת מַיִם וַיִּתֵּן אֶל-הַגֵּר שָׁם עַל-שִׁכְמָהּ וְאֶת-הַיֶּלֶד וַיְשַׁלְּחָהּ". ניתן לראות שהוא שולח אותם עם כיכר לחם אחת בלבד ועם אספקת מים מועטה שברור שיאזלו במהרה ושהם לא יוכלו לשרוד כך זמן רב.

2) הביקורת על הגר נובעת מכך שלאחר שאזלה אספקת המים שלהם, היא השליכה את הילד מתחת לאחד השיחים והתרחקה ממנו וַתְּשַׁלְּחֵהוּ אֶת-הַיֶּלֶד תַּחַת אֶחָד הַשִּׁיחִים וַתִּלְחָץ וַתֵּשֶׁב לָהּ מִגֵּד הַרְחֵק כַּמֶּטַח וַיִּקְשֶׁת, כלומר היא נטשה אותו וויתרה על כל ניסיון להציל אותו.

לדעתי, הביקורת אינה מוצדקת מכיוון שנאמר שהיא עשתה זאת מפני שלא יכלה לשאת את המראה של בנה בעודו גוסס למוות: "כִּי אָמְרָה אֶל-אֲרָאָה בְּמוֹת הַיֶּלֶד וַתֵּשֶׁב מִגֵּד וַתֵּשֶׂא אֶת-קֶלְהָ וַתִּבְבֶּה". הבכי והצער שלה מעידים שהיא פעלה מחוסר ברירה.

אנ: לדעתי הביקורת מוצדקת, לא משנה מהן הנסיבות, אם לא צריכה לנטוש את בנה ולהשאיר אותו למות לבדו, יש בכך אכזריות. למרות הקושי, היא היתה צריכה להשאיר איתו עד הרגע האחרון. לכן המספר משתמש במילים "ותשלך" - הילד הושלך כמו שמשליכים אשפה וכן "כמטחי קשת" - ביטוי המציין אמת מידה של מרחק יריית חץ מקשת, שמרמז לכך שהגר אחראית למוותו.

סעיף ג

- 1) על פי פסי' טו-טז מה שגרם להגר לא להבחין בבאר הוא התסכול והכאב שלה מהמצב בו הם נמצאים, מחוסר היכולת שלה להציל את בנה.
- 2) על פי פסי' יז- יח ה' נותן דעת להגר ע"י כך שהוא פונה אליה באמצעות מלאך, אומר לה שהוא שומע את המצוקה של ישמעאל ומעודד אותה לקום ולקחת את בנה בידיה ומבטיח לה שהוא יהיה אביו של עם גדול.

שאלה 2

סעיף א

- 1) ראייה לכך שפרע היה נסער היא שכשפרעה התעורר בבוקר הוא מיד זימן אליו את כל חרטומי מצרים ופותרי החלומות שבה על מנתץ שיפתרו לו את חלומו: " וַיְהִי בַבֹּקֶר וַתִּפְעַם רוּחוֹ וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא אֶת-כָּל-חֲרַטְמֵי מִצְרַיִם וְאֶת-כָּל-חֲכַמֶּיהָ וַיִּסְפֹּר פְּרָעָה לָהֶם אֶת-חֲלֹמֹו וְאֵין-פּוֹתֵר אוֹתָם לְפָרְעָה".
- 2) פרעה היה נסער מחלומותיו מכמה סיבות אפשריות:

- במזרח העתיק האמינו כי החלומות מבשרים את העתיד, במיוחד שהמספר המקודש 7 הופיע בחלום
- החלומות לא בישרו טוב והחלש והרע מראה מחסל ומנצח את החזק והטוב מראה.
- המראות בחלום לא טבעיים, פרות אינן אוכלות פרות אחרות ושיבולים אינם אוכלים שיבולים אחרים.
- בחלומות מופיע היאור של מצרים, שמשפק מים שמשקים את כל החי והצומח במצרים (חיתה, בשר הם הבסיס- הם המקור לפחמימות ולחלבונים, פריטי מזון שהאדם זקוק להם כדי להמשיך לחיות).

סעיף ב

- 1) ראייה לכך שיוסף מבקש להוכיח את סמכותו כפותר חלומות:
" וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-פְּרָעָה חֲלֹם פְּרָעָה אֶחָד הוּא אֵת אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עָשָׂה הַגִּיד לְפָרְעָה"
או: " הוּא הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל-פְּרָעָה אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עָשָׂה הִרְאָה אֶת-פְּרָעָה"
או: " וְעַל הַשְּׁנוֹת הַחֲלֹם אֶל-פְּרָעָה פְּעַמַּיִם כִּי-נִכְוֶן הַדְּבָר מֵעַם הָאֱלֹהִים וּמִמֶּהָר הָאֱלֹהִים לַעֲשֹׂתוֹ"
כל אחד מן הציטוטים האלו מעיד שיוסף מציג את עצמו כנושא דברו של אלוהים אל פרעה שבהשראתו הוא פותר את חלומותיו.

(2) הרמיזה בדברי יוסף לכך שהוא האדם המתאים לנהל את התכנית הכלכלית שהוא מציע :

" וְעַתָּה יֵרָא פְרֹעָה אִישׁ נְבוֹן וְחָכָם וְיִשְׁתַּהוּ עַל־אֶרֶץ מִצְרָיִם" – הוא יודע שהוא נושא את הפתרון הנכון לחלומו של פרעה ושעצם הפתרון מציב אותו כאדם חכם.

סעיף ג

(1) ראייה להשתלבותו של יוסף במצרים :

" וַיִּקְרָא פְרֹעָה שְׁם־יוֹסֵף צָפְנָת פַּעֲנִחַ" – יוסף מקבל שם מצרי שהופך אותו רשמית לבן העם.

" וַיִּתֶּן־לוֹ אֶת־אֶסְנַת בַּת־פּוֹטִי פֶרַע כֵּהֵן אֵן לְאִשָּׁה" – יוסף נושא לאישה אישה מצרית.

(2) מדרשי השם מבטאים את רצונו של יוסף להתחיל בחיים חדשים במצרים :

" מְנַשָּׂה כִּי־נִשְׁנִי אֱלֹהִים אֶת־כָּל־עַמְלִי וְאֶת כָּל־בַּיִת אָבִי" – שמו של מנשה מבוסס על רצונו של יוסף לשכוח את עברו בבית אביו ואת כל העמל, התלאות שעבר בו עם אחיו.

או : " אֶפְרַיִם כִּי־הִפְרַנִּי אֱלֹהִים בְּאֶרֶץ עֲנִי" – שמו של אפרים מבוסס על התחושה של יוסף שאלוהים העניק לו ברכת פריון אפילו שהוא נמצא בארץ זרה.

שאלה 3

סעיף א

(1) במפגש הראשון יוסף דרש מהאחים שתשעה מהם יישארו אסורים במצרים בזמן שאח אחד בלבד יעלה חזרה לכנען ויביא איתו את בנימין כהוכחה לכך שהם כולם בני אותו אב ושאינם מרגלים. כעבור שלושה ימים הוא דרש שרק אחד יישאר במאסר ושתשעת האחרים יחזרו לכנען לבצע את המשימה.

(2) פס' יח יכול להסביר את השינוי בבקשתו משני טעמים אפשריים :

- "זאת עשו וחיו" – כדי שהאחים יוכלו לשאת הרבה מזון שיספיק לכל בני המשפחה שנותרו מאחור בכנען דרושים תשעה למשימה
- "את האלוהים אני ירא" – יוסף מעיד על היותו אדם ירא אלוהים שלא ינהג באכזריות וחוסר מוסריות כלפי אחרים, לכן הוא מעדן את הדרישה, כדי שתשעה מהם יחזרו לאביו ולא רק אחד מהם – דבר שיצער את יעקב הרבה יותר.

סעיף ב

- 1) לפי דברי הרמב"ן יוסף הכיר את אחיו מפני שהוא שיער שבעקבות הרעב גם הם יגיעו אליו למצרים לקנות אוכל כפי שהגיעו אנשים רבים מהסביבה. הם לא זיהו אותו מכיוון שלא העלו על דעתם שיתכן שהאדם המכובד שעומד מולם הוא אחיהם הקטן שאותו השליכו לבור.
- 2) הניגוד בין המצבים הוא שבעוד שבפרק לו יוסף מתעקש למצוא את אחיו כדי לדרוש בשלום "את אחי אנכי מבקש", בפרק מב הוא מתנכר אליהם ומדבר אליהם בקשיחות ובריחוק "ויתנכר אליהם וידבר איתם קשות". כמו כן, בעוד שבפרק לו האחים הם אלה שחוששים מהתגשמות חלומותיו של יוסף "הנה בעל החלומות הלזה הזה... ועתה לכו ונהרגנו... ונראה מה יהיו חלומותיו", בפרק מב יוסף הוא זה שנזכר בחלומותיו ומבקש להוציא אותם לפועל.

סעיף ג

- 1) הפרק החדש המוזכר בפרק מב הוא שלאחר שאחיו של יוסף השליכו אותו לבור, בעודו נמצא בתוכו הוא התחנן אליהם על נפשו שיוציאו אותו ממנו.
- 2) לדעתי פרט זה מוזכר בפרק מ"ב כדי להצדיק את יחסו המנוכר של יוסף כלפי אחיו כשהגיעו אליו למצרים ואת מסכת העינויים שהעביר אותם – "אבל אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו צרתו בהתחננו אלינו...". יתכן שבפרק לו הפרט אינו מוזכר כדי להראות שבאותה נקודת זמן יחסם של האחים ליוסף היה מוצדק ו"הגיע לו" בגלל התנהגותו (שהיה מלשין על אחיו לאביהם), בגלל חלומות השררה שלו עליהם, ובעיקר בגלל כותנת הפסים שמוזכרת פעמים בפס' כג "ויפשיטו את יוסף את כותנתו את כותנת הפסים אשר עליו".

פרק שני – שמות

שאלה 4

סעיף א

- (1) ההנחיה של ה' למשה היא לומר לבני ישראל לשוב לאחור לנקודה שכבר עברו בה, מטרת ההנחיה היא לגרום לפרעה לחשוב שבני ישראל "נבוכים", כלומר מבולבלים ושאיבדו את דרכם במדבר, ועל כן הם חלשים ויהיה לפרעה קל ללכוד אותם. הוא רצה לגרום לכך שפרעה ירדוף אחריהם ואז תהיה ל-ה' הזדמנות להכות אותו ולהוכיח למצרים שהוא האל האמיתי והיחיד.
- (2) לפי פס' כ"ה המטרה של ה' הושגה, התכנית להטעות את פרעה הצליחה, ה' הכה את חיל מצרים וגרם לתבוסתו והוא הוכיח את כוחו למצרים.

סעיף ב

- (1) השאלה של ראבי"ע היא מדוע בני ישראל, שהיו רבים מאוד ומנו כ-600 אלף איש יפחדו ממי שרודף אחריהם, איך אפשר ללכוד מחנה כ"כ גדול? תשובתו היא שבני ישראל פחדו לא בגלל סיבה פיזית אלא מסיבה תודעתית- הם היו עדיין שרויים שתודעה של עם עבדים, שרגילים לסבל והשפלה, שכעת המשעבדים שלהם רודפים אחריהם והם לא יכלו לדמיין לעצמם שהם ילחמו בהם – זה מה שגרם להם לפחד מהם.
- (2) את תשובתו של ראבי"ע ניתן לבסס על דברי העם בכך שבפס' יא-יב העם מביע טענה דומה- הם באים בתלונה כלפי משה על כך שהביא אותם למות מידי המצרים במדבר, הם טוענים שעדיף היה להם להשאר כעבדים במצרים ולא למות כשהם בורחים מהם. כלומר הם עדיין שרויים בתודעה של עבדים שמעדיפים את הוודאות שבעבדות, עם הסבל הטמון בה, על פני הסכנה שבחירות, גם אם זו תגרום להפסקת הסבל.

סעיף ג

- (1) השורשים יר"א ורא"ה מלמדים על השינוי הפנימי שחל בעם : בתחילה, בני"י יראו מהמצרים שרודפים אחריהם "והנה מצרים נוסע אחריהם וייראו מאוד ויצעקו", ומשה מרגיע אותם ואומר "אל תיראו התייצבו וראו ישועת ה'" כלומר שאין להם ממה לפחד כי הם יראו שה' יציל אותם מיד המצרים. לאחר שה' סוגר את הים על המצרים והעם רואה אותם מתים "וירא ישראל את מצרים מת" ורואה את כוחו של ה' "וירא ישראל את היד הגדולה", ולבסוף ירא את מי שראוי לראת- את אלוהים "וייראו העם את ה' ויאמינו ב-ה'".
- (2) כשבני ישראל רואים את המצרים ששיעבדו אותם טובעים בים הם יכולים סוף סוף להרגע ולדעת שמי שעינה אותם במשך זמן רב כל כך לא יוכל לשוב ולעשות זאת יותר, וכך הם יכולים להרשות לעצמם להניח את עברם כעבדים מאחור ולצעוד קדימה לעבר החירות כשיש מי שעומד לצידם. "ויושע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים ואת מצרים מת על שפת הים... ויאמינו ב-ה'".

שאלה 5

סעיף א

(1) התחייבות אחת של ה' בברית :

- ה' יפלה את עמו לטובה, יעניק לו אותות, טובות שנועדו לעם ישראל בלבד, ולא לעמים אחרים.
- או: ה' מתחייב לגרש/להשמיד את עמי כנען היושבים בארץ ולהוריש אותה לבני ישראל.

(2) התחייבות אחת של העם בברית :

- מתחייבים שלא לכרות ברית עם עמי הארץ הנוכרים
- או: מתחייבים לשבור ולנתץ את מזבחות האלילים
- או: מתחייבים לא לעבוד אלילים
- או: מתחייבים לא לשאת נשים מבנות העמים הזרים

הסיבה המשותפת לכל אחת מהתחייבויות אלו היא שלא יתבוללו עם העמים הללו ושלא תהיה אפשרות להתפתות ולחטוא ולעבוד עבודה זרה.

סעיף ב

(1) תכונות אלו של האל מוזכרות בתפילות חודש אלול ותשרי משתי סיבות :

- מפני שאלו חודשים שבהם ה' סולח לאדם החוטא במידה והוא מבקש לכפר על מעשיו – "אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת נצר חסד לאלפים". מידת הרחמים של ה' עולה על מידת הדין שלו.
- מפני שזוהי התקופה שבה ה' שופט את האדם על מעשיו – "נשא עון ופשע וחטאה ונקה לא ינקה פקד עון אבות על בנים...." ויש בכך תזכורת שמי שלא יבקש למחול על חטאיו מסכן בכך את הדורות הבאים אחריו.

(2) משה מבקש מה' בפס' ט לסלוח לעם באופן סופי על החטא הגדול שעשו בחטא העגל, כאשר עברו על הדיבר האוסר ליצור לאלוהים פסל ומסכה. הבקשה מגיעה מיד לאחר י"ג המידות שכאמור מדגישות את מידת הרחמים של ה' ולכן משה מנצל את ההזדמנות לבקש ממנו למחול לעם על חטאיהם וליישם את מידת הרחמים שלו כלפיהם.

סעיף ג

(1) מיכאלאנג'לו הבין את הפועל "קרן" כ"הצמיח קרנים". ואילו ראב"ע הבין אותו במובן של קרינה, של זוהר קורן שעלה על פניו של משה כששב מדברו עם ה'.

(2) ראייה לפירושו של ראב"ע מצויה בפס' ל, כשמשה שב אהרון והעם רואים את משה ונבהלים מהמראה "והנה קרן עור פניו וייראו מגשת אליו" ובעקבות זה משה מסתיר את פניו "ויתן על פניו מסוה" כדי שהעם לא יפחדו ממנו.

פרק שלישי- נושאי הבחירה

שיבת ציון

שאלה 6

סעיף א

1) האירוע ההיסטורי הוא שיבת ציון "בשוב ה' את שיבת ציון", שובם של שבטי יהודה ובנימין שהוגלו לאחר חורבן בית המקדש לציון, ארץ ישראל. האירוע התרחש בשנת 538 לפנה"ס.

2) ראיות לכך שתקופת בצורת פקדה את הארץ:

"הזורעים בדמעה ברינה יקצרו" ו"הלוך ילך ובכה נשא משך הזרע"- מעידים שהיתה תקופה שבה החקלאים היו זורעים בעצב ובבכי את השדות משום שידעו שבשל הבצורת ששורה הם לא יצמיחו להם יבול.

סעיף ב

1) "היינו כחולמים" – הגולים שחיו בגלות יכלו רק לחלום על שובם הביתה, לציון. כעת, כש-ה' משיב אותם לארצם, החלומות הופכים למציאות.

2) לפי פס' ב' מה שגרם לעם לשמוח הוא שהגם העמים האחרים הכירו בגדולת הנס שעשה אלוהים לעמו בהשיבו אותם לציון.

לפי פס' ג' הם שמחים על עצם המעשה שעשה להם ה' והשיב אותם לציון.

סעיף ג

לדעתי פס' זה נכתב על הפרוכת של הרצל מכיוון שהוא הולם את נסיבות חייו, הרצל זרע את חזון העם היהודי שיקום לתחייה בארץ ישראל בדמעה, שכן דרכו היתה רצופה במכשולים וקשיים עד להגשמתו של החזון. כשבסופו של דבר התגשם, נקצרו הפירות של חזונו ברינה, בשמחה על מימושו. הגאולה של העם היהודי מהגלות שחזרה עם הקמת המדינה שחזה.

פרק רביעי - קטע שלא נלמד

שאלה 11

סעיף א

- 1) אלישע סייע לאישה האלמנה בכך שעשה עבורה נס – לאחר מות בעלה, היה לה חוב לאנשים ומכיוון שלא היה לה כסף לשלם עבורו הם רצו לפדות את החוב ולקחת את בניה כעבדים. כדי שיהיה לה כסף לשלם החוב ולא תאלץ לאבד אותם, הוא שאל אותה מה יש בביתה כדי למכור ולהרוויח כסף- והיא אמרה שיש לה רק מעט שמן. הוא ציווה עליה לקחת כלים מכל שכניה וכדי שתוכל לשלם את חובה עשה נס שגרם לכך שהיא הצליחה למלא את כל הכלים בשמן ולמכור אותם ולפדות את החוב.
- 2) האישה סייעה לאלישע בכך שאירחה אותו בביתה כעובר אורח, ואף הציעה לתת לו לגור בביתה בחדר שבעלית הגג.

סעיף ב

- הנס מתבטא בשפע הלא צפוי של השמן – מעט השמן שהיה לאלמנה בביתה הספיק למלא כלים רבים- "שאלו לך כלים מן החוץ... אל תמעטי... ויצקת על כל הכלים האלה" ובהפסקת זרימתו בזמן המתאים – השמן הספיק בצורה מדויקת עד לכלי האחרון שהיה בבית- "ויהיה כמלאת הכלים ותאמר אל בנה הגישה אלי עוד כלי ויאמר אליה אין עוד כלי ויעמוד השמן".

סעיף ג

- 1) משמעות התואר "גדולה" היא אישה עשירה מאוד.
- 2) ניתן ללמוד שהיא ראתה את עצמה חלק בלתי נפרד מהעם שבתוכו היא יושבת על אף היותה זרה.

סעיף ד

- אפשר להבין מאמירתה לאלישע "אל אדוני איש האלוהים, אל תכזב בשפחתך" שהיא לא ביקשה ממנו דבר מפני שפחדה להתאכזב, היא יודעת שבעלה מבוגר מכדי להרות ממנו ויתכן וגם היא היתה מבוגרת ולכן חששה לבקש את הדבר שהיא הכי חפצה בו אך הכי בלתי אפשרי שיקרה.